

Kamperen bij de Voedselbosboer

Ecologisch én economisch duurzaam

Robijnsbos

Inhoudsopgave

1. Introductie	2
2. Locatie	3
3. Voedselbos	6
4. “Off the Grid”	8
5. Financiën	9
5. Robijnsbos activiteiten	10
6. High level planning	12
7. Wie zijn we?	12

1. Introductie

Klimaatverandering is een onderwerp dat velen van ons bezighoudt en waar de meesten van ons ook graag een steentje aan willen bijdragen. Aan de andere kant zijn we allen erg gewend aan onze huidige leefwijze en daarvan is de ecologische footprint nu eenmaal te groot voor een duurzame aarde.

Met het plan “Kamperen bij de Voedselbosboer” willen we onderzoeken hoe het mogelijk is om met een zo klein mogelijke ecologische footprint te leven en zoveel mogelijk mensen de mogelijkheid geven om dit te ervaren en te inspireren. Het idee is om een drietal verschillende voedselbossen en/of permaculturen aan te leggen en daarin mensen de mogelijkheid te geven om voor een aantal weken te wonen of te werken in een “off the grid” eco-lodge en te leven van wat het land te bieden heeft. Het plan is zo opgebouwd dat de natuurwaarden alleen maar omhoog gaan ten opzichte van de huidige situatie.

Omdat voedselboeren erg nieuw is en vooral kennisintensief, organiseren we ook workshops, plukdagen, open dagen, kooklessen en rondleidingen om zoveel mogelijk kennis te kunnen delen. Hierbij gaat het om kennisuitwisseling, dus zowel gasten, de organisaties waarmee we samenwerken (zoals bijvoorbeeld Altenatuur, gemeente Altena) als vanuit ons initiatief zelf kan de kennis en ervaring ingebracht worden.

Alhoewel het voedselbos veel verschillende producten opbrengt, zal het zo zijn dat er momenten zijn waarop de oogst groter is dan we kunnen nuttigen. Wij willen daarom graag met onze gasten en vrijwilligers samenwerken om deze producten te oogsten via een webshop te koop aan te bieden. Omdat wij veel ervaring hebben met het programmeren en succesvol maken van webshops¹, willen we dit niet alleen voor ons eigen voedselbos doen, maar een platform maken zodat andere lokale duurzame initiatiefnemers/ondernemers zich er ook eenvoudig op kunnen aansluiten. Als er een goed bestaand platform is waar wij op kunnen aansluiten is dat uiteraard ook een uitstekende optie.

Het initiatief “Kamperen bij de Voedselbosboer” heeft als doel **mensen duurzaam te inspireren om duurzaam te leven**. Met dit initiatief willen we ook aansluiten op het “Bomenbeleidsplan” van de gemeente Altena. De visie van dit beleidsplan sluit zeer goed aan bij ons initiatief:

"Altena wil zich verder ontwikkelen tot een groenblauwe oase, met bomen die de ruimte krijgen om tot volle wasdom te komen en optimaal hun functies en waarden kunnen vervullen."

¹ Anneke Keller is oud CTO van Wehkamp, daarvoor van Head of Technology van Coolblue en Jumbo. Ianus Keller geeft les aan de Technische Universiteit van Delft en beide maken al tientallen jaren websites. Liz Keller, onze dochter van 14 heeft al een 4-tal jaren haar eigen e-commerce bedrijfje (lizzeep.nl) waarvan de opbrengst naar het WWF gaat.

2. Locatie

Het initiatief “Kamperen bij de Voedselbosboer” willen we starten op de weilanden achter Kerkeinde 46, dit land is reeds in ons bezit, heeft een agrarische bestemming en wordt voor 75% gebruikt als hooiland. Dit is een zeer geschikte locatie voor dit initiatief, want voedselbossen en permaculturen hebben tijd nodig om een ecosysteem goed te laten werken zodat er landbouwopbrengst is en tegelijk ook bijdraagt aan een betere biodiversiteit. De grootste uitdaging hier zijn de bomen die tijd nodig hebben om volwassen te worden. Op de beoogde locatie zijn al vele bomen aanwezig. Op deze manier is het mogelijk om binnen een jaar of 2 al een redelijk gevarieerde oogst te kunnen hebben. Zo staan er een twintigtal walnotenbomen die al tientallen jaren oud zijn en is er een appel, pruimen, perenboomgaard waarvan een gedeelte al ruim 100 jaar oud en goed onderhouden is. Hieronder en omheen hebben we inmiddels vele bessen, eetbare klimplanten, kleine bomen en kroonbomen aangeplant die alvast een goed begin kunnen vormen van het voedselbos.

Behalve te zorgen dat mensen kunnen ervaren hoe het is om duurzaam te leven, willen we ook graag zorgen dat het mogelijk is om een workshop, uitleg of kookles te kunnen volgen of geven. Kennisoverdracht is ook een belangrijk doel van dit initiatief. Niet alleen voor onze gasten, maar dat kan ook gewoon door een bezoek. Hiervoor hebben we al een geschikte ruimte die we daarvoor kunnen gebruiken, een overkapping met daarin een pizzaoven (zie foto).

Om een indruk te geven van de locatie, hieronder een aantal foto's:

Een gedeelte van de appel, peren- en pruimenboomgaard

Het hooiland met een appelboom op de voorgrond.

Het achterste weiland waar veel notenbomen staan.

En het weiland met de oude knotwilgen waar alles nog moet gebeuren.

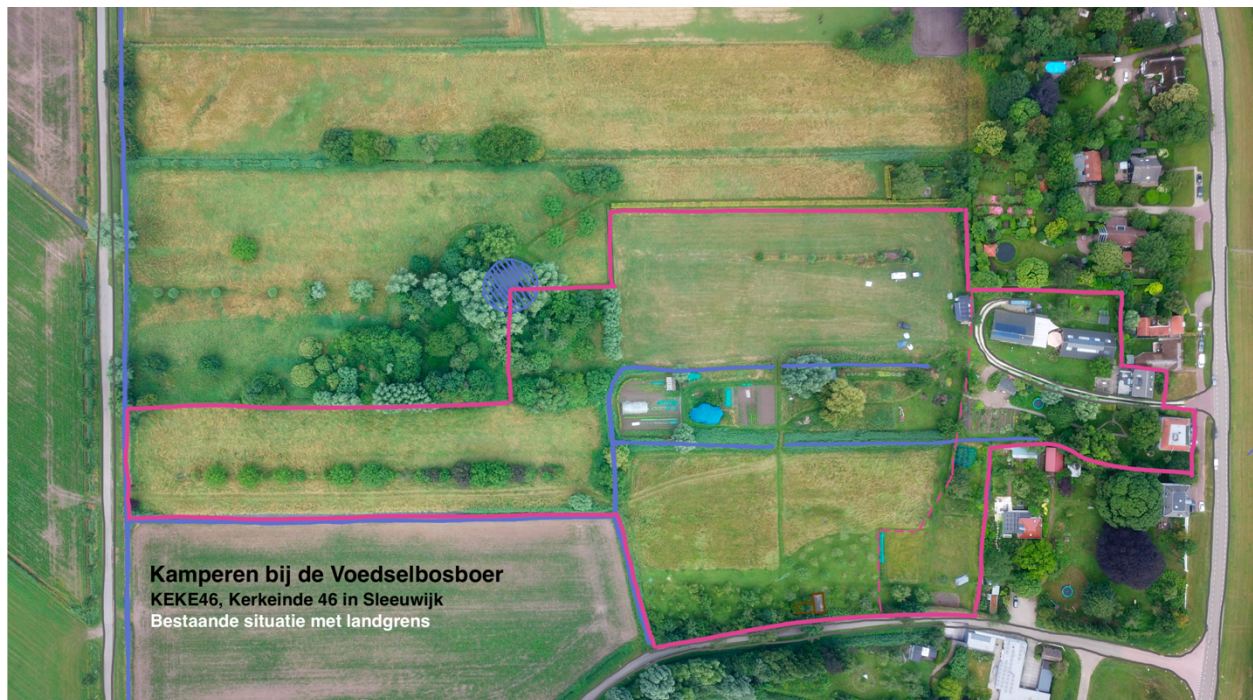

Onze overkapping waar we o.a. workshops en kennisuitwisseling kunnen organiseren.

3. Voedselbos

“Kamperen bij de Voedselbosboer” moet een beleving worden voor onze gasten. We willen inspireren, verrassen en laten zien dat het echt kan, duurzamer leven, zonder dat er al te grote opofferingen gedaan moeten worden. Het wordt dus een zeer gevarieerd voedselbos, waarin we vooral veel experimenteren en slimme oplossingen zullen moeten bedenken om het leven erin zo aangenaam mogelijk te maken, zonder grote concessies te doen aan het milieu.

Op basis van de reeds aanwezige beplanting zal een plan gemaakt worden voor het voedselbos en de permaculturen die er moeten gaan ontstaan. Om de grond en de omgeving goed te leren kennen, willen we het in fases aanpakken. Als eerste gaan we ons richten op het weiland waarin de boomgaard aanwezig is. Zie onder een luchtfoto van ons gebied, dat is het onderste weiland.

De rode lijn geeft aan welk gebied nu van ons is. Het gedeelte rechts van de stippellijn is bouwgrond, de rest heeft een agrarische bestemming.

Het beplantingsplan maken we in samenwerking met het Landschapsarchitecten bureau Copijn uit Utrecht en Wijnand Veth, Klimaat Burgemeester van Altena. Voor deze eerste fase zal de focus vooral zijn op het genereren van voldoende productie om het plan “Kamperen bij de Voedselboer” te laten slagen. Voor fase 2 en 3 willen we meer ecologische doelen nastreven, maar daarvoor is nog verder onderzoek nodig. Brabants landschap heeft bijvoorbeeld een aantal maatregelen voorgesteld om de patrijzen populatie te bevorderen, maar ook het eerder genoemde

bomenbeleidsplan van de gemeente Altena heeft mogelijke aanknopingspunten. Hieronder een overzicht hoe “Kamperen bij de Voedselbosboer” aansluit bij de strategieën uit dit plan.

Aansluiting Bomenbeleidsplan gemeente Altena

Strategie bomenbeleidsplan	Kamperen bij de Voedselboer
<i>1. We zetten in op het behouden, herstellen, versterken en uitbreiden van boomstructuren.</i>	Behoud en versterking van de huidige 100 jaar oude hoogstamboomgaard en overige bomen en uitbreiding van boomstructuur zodanig dat de biodiversiteit wordt verhoogd.
<i>2. We zetten in op een fors, duurzaam en veilig bomenbestand dat optimaal bijdraagt aan actuele thema's als gezondheid, klimaat en biodiversiteit.</i>	Voedselbossen zijn een zeer actueel thema op het gebied van klimaat en biodiversiteit en slaan per hectare zeer veel CO2 op.
<i>3. We stimuleren en ondersteunen aanplant en instandhouding van bomen door derden en geven zelf het goede voorbeeld.</i>	Voor fase 1 van dit initiatief schatten we in zo'n 300 bomen extra aan te planten en door de combinatie met de eco-lodges zijn de kosten voor het onderhoud van de aanplant afgedekt.
<i>4. Bepaalde bomen en boomstructuren beschermen we tegen kap.</i>	De bestaande beplanting sluit qua soorten goed aan bij het beleidsplan. We hebben veel inheemse soorten en relatief weinig wilgen en essen.
<i>5. We willen problemen met gemeentelijke bomen in de toekomst zoveel mogelijk voorkomen.</i>	Dit initiatief versterkt het bomenbeleidsplan en lijkt geen problemen te geven.
<i>6. We hebben respect en oog voor bomen bij werkzaamheden en nieuwe ontwikkelingen.</i>	Dit initiatief wordt rondom het voedselbos vormgegeven, uiteraard met veel respect voor de bomen.
<i>7. We werken aan vergroting van het boombewustzijn, intern en extern.</i>	Ons doel is: “mensen duurzaam inspireren om duurzaam te leven” en we dragen dit actief
<i>8. We gaan bewuster om met vrijkomend hout</i>	We maken de eco-lodges voor zover mogelijk van hout vanuit ons land zelf. Wij kunnen in overleg ook eventuele bomen vanuit de gemeente zagen tot planken, laten drogen en verwerken.

4. “Off the Grid”

Om het idee te kunnen laten slagen moeten de drie eco-lodges zodanig zijn ingericht dat er geleefd kan worden zoveel mogelijk zonder dat er gas, elektriciteit en water is aangesloten. Ook willen we de footprint van de bouw van de eco-lodges zelf zo laag mogelijk houden.

We hebben nog geen detailontwerp gemaakt, maar al wel een aantal kenmerken bepaald.

De eco-lodges:

- hebben de mogelijkheid om er met 2 of 4 personen te slapen, eventueel kunnen er tentjes bijgeplaatst worden voor meer slaapplek, maximaal 4 per huisje.
- krijgen hun stroom uit zonnepanelen die op een centrale plek staan, via 1 centrale omvormer slaat 1 centrale accu de elektriciteit op. Deze elektriciteit is vooral voor verlichting, opladen van apparatuur, verwarming en koken.
- moeten in de winter eventueel bijgestookt worden, zoveel mogelijk met hout van het land zelf.
- vangen regenwater op voor het toilet.
- hebben nog een openstaand punt en dat is het riool/toilet afvoer en douchewater, op dit moment is hier voor zover we weten geen goedgekeurde oplossing voor, alhoewel we met het waterschap in overleg willen om middels een natuurfilter de vloeistoffen te kunnen filteren zodat dit verder op het oppervlakte kan wegstromen en verder een “droge toilet” te maken. Een voorlopige oplossing is tijdelijk toch een water en riool aansluiting naar de huisjes.
- zijn zoveel mogelijk gemaakt van het hout van het land zelf dat we in de afgelopen jaren verzameld hebben. Verder worden ze gemaakt van hergebruikt materiaal als dit enigszins mogelijk is.
- staan op wielen.

Onze inspiratie komt onder andere uit een bezoek aan het bedrijf “Liberté” in Werkendam, waarmee we waarschijnlijk samenwerking zoeken voor de bouw.

Voorbeeld van een eco-lodge wat Liberté voor Staatsbosbeheer heeft gemaakt.

Uit gesprekken met de gemeente begrijpen wat dat de huisjes maximaal 50m² zouden moeten zijn. Omdat we voor de eco-lodges uitgaan van een landbouw wagen onderstel zou dat geen probleem moeten vormen. Deze zijn 3x8 meter qua oppervlakte, dus als we daar rond de 4x10 meter op zouden bouwen dan zitten we nog ruim onder deze norm.

5. Financiën

Het doel van ons voedselbos is, zoals ook in de titel van dit document te lezen is, om niet alleen ecologisch duurzaamheid na te streven, maar ook economische duurzaamheid.

Een voedselbos is een lange termijn investering op ecologisch gebied zoals eerder al genoemd, daarmee moet dus ook het economische aspect voor de lange termijn zijn afgedekt.

De eerste investeringen zouden met behulp van eigen geld, crowdfunding, of subsidies bijeen kunnen worden gebracht, maar het voedselbos moet voor tientallen jaren onderhouden kunnen worden. Vandaar de combinaties met de verhuur van de eco-lodges, deze kunnen de kosten op termijn van het onderhoud bekostigen.

Opbrengsten

De grootste opbrengsten van dit plan zullen komen uit de verhuur van de eco-lodges. De webshop met de producten van het land, zal ook het e.e.a. opbrengen maar ervaring leert dat dit niet heel erg veel zal zijn in de eerste jaren.

Verder kunnen er opbrengsten gegenereerd worden uit de workshops, rondleidingen en bijeenkomsten die er rondom het voedselbos georganiseerd worden. Ook hiervan zullen de opbrengsten gering zijn omdat we ernaar streven om zoveel mogelijk mensen te bereiken en te inspireren en daarom zullen de kosten voor de bezoekers laag worden gehouden om de drempel niet te hoog te maken.

Opstart kosten

De kosten zitten in eerste instantie in de aanleg van het bos en de bouw van de verplaatsbare huisjes. Omdat we de eco-lodges grotendeels zelf bouwen denken we die kosten binnen 5-10 jaar terug te kunnen verdienen.

Ook de benodigde grondverplaatsingen en de aanleg van het bos kosten vrij veel. Hierover hebben we overleg gehad met de werkeenheden van het Groen Ontwikkelfonds Brabant. Zij raden aan om een subsidie aan te vragen in het kader van de afwaardering regeling. Dit gaan we proberen, maar we gaan er ook vanuit dat tenminste een gedeelte van deze kosten door onszelf geïnvesteerd moeten worden.

Onderhoudskosten

Bij de aanleg van de voedselbossen/permaculturen houden we er rekening mee dat deze zoveel mogelijk onderhoudsvrij zijn, maar dat neemt niet weg dat er toch onderhoud nodig zal zijn. Zo willen we de bestaande boomgaard in stand houden en daarmee dus blijven maaien. Omdat we rondleidingen willen geven moeten ook de paden onderhouden worden en ook zullen we waarschijnlijk regelmatig moeten blijven snoeien en bomen weghalen en aanplanten. Wij zullen een aantal van deze werkzaamheden zelf doen, maar we zullen ook (soms professionele) hulp nodig hebben. Zoals hierboven beschreven zullen we de inkomsten van de verhuur van de eco-lodges gebruiken om dit voor de lange termijn te bekostigen.

5. Robijnsbos activiteiten

Al eerder genoemd in dit document is het streven van het plan “Kamperen bij de Voedselbosboer” om mensen te laten kennismaken met duurzaam leven, zonder dat dit een opoffering wordt. Om dit te bewerkstelligen willen we de onderstaande activiteiten ontplooiën.

Eco-lodge verhuur

De mogelijkheid om de eco-lodges te huren voor een korte periode (tot max. 3 maanden). Dit willen we doen voor een schappelijke prijs, wel in lijn met de markt om geen oneerlijke concurrentie te veroorzaken. Door het ontwerp van de huisjes zullen de gasten ervaren dat veel milieu bewuste maatregelen, helemaal niet duur, lelijk of ongemakkelijk hoeven te zijn. Zoals zonnepanelen, slim omgaan met energie, water recycling, hergebruik van bouwmaterialen en dergelijke.

Gebruik van de opbrengst van het land

De huisjes liggen middenin het voedselbos en rondom groeien vele eetbare planten. De bewoners mogen alles plukken en gebruiken er jam van maken of chutney of zelfs wijn. Misschien willen ze etenswaren invriezen, hoe meer hoe beter. Ook willen we in de huisjes veel educatief materiaal aanbieden op dit gebied. Kookboeken, plattegronden waar wat staat en info over de dieren die te zien zijn.

Sommige producten uit het voedselbos verwerken we in het groot om zo iedereen ervan te kunnen laten genieten. Bijvoorbeeld ons appel en perensap, pompoenen en walnoten. Dat maakt dat ook in de winter er voldoende is om te nuttigen. Met de jaren zal dat aanbod meer worden (tamme kastanjes, amandelen en pecannoten bijvoorbeeld).

Elk eco-lodge heeft ook een eigen meerjarige moestuin. Daarin staan meerjarige planten die geplukt kunnen worden. Bijvoorbeeld kruiden, bessen, kool etc. Het is de bedoeling dat tijdens de huur van het huisje deze moestuin gebruikt en bijgehouden wordt. Dat gaat zeker niet altijd lukken, dus bij een huisjes wissel is er een back-up plan om de tuintjes te wieden en te snoeien indien nodig. Ook is er voldoende ervaring bij ons aanwezig om mensen uit te leggen hoe een moestuin onderhouden kan worden om daadwerkelijk opbrengst te leveren.

Rondleidingen

Voorlopig is het aanleggen van Voedselbossen nog erg nieuw en zijn er vele mensen die er graag meer over horen. We merken dat als we rondleidingen organiseren dat de opkomst dan vaak vrij groot is (20-30 man) en dat de respons ook zeer goed is. Omdat dit erg goed past bij onze educatieve doelstelling gaan we door met regelmatig (vooralsnog vaak op afspraak of in het kader van een ander evenement) rondleidingen organiseren, die we vaak afsluiten met een kopje thee en koffie en een baksel met producten uit eigen tuin (appeltaart, walnotentaart oid). We willen deze activiteit graag uitbreiden op den duur.

Stekjesdagen

In de gemeente Altena begint steeds meer een netwerk te ontstaan van mensen die met ecologische initiatieven bezig zijn en die graag af en toe bij elkaar in de keuken komen kijken. Los van het verbindende effect van deze bijeenkomsten hebben ze ook een zeer praktisch nut. Een goed voedselbos, of ecologische tuin of ander initiatief heeft baat bij diversiteit in de beplanting. Een gevarieerd ecosysteem is beter bestand tegen negatieve milieu invloeden dan een monocultuur. Dat betekent dat wij allen steeds op zoek zijn naar nieuwe soorten en varianten van de planten die we verbouwen. Aan de andere kant worden er ook steeds meer mensen in de groep handig in stekken en zaaien.

Een stekjesdag is een initiatief om dit bij elkaar te brengen. Op regelmatige tijdstippen (2 maandelijks ongeveer) spreken we met elkaar af om zaailingen, takjes, stekjes of wat we ook maar hebben uit te wisselen. Daar heeft iedereen baat bij. Een simpel takje van een zwarte bes uit mijn tuin, is een waardevolle stek voor een ander. Er zijn al menige zaailingen van onze laurierboom uitgeplant in Altena en ook in het Robijnsbos is het aantal bessenstruiken danig uitgebreid met stekken uit naburige tuinen.

Met recht een ecologisch en economisch goed initiatief, zoals ons motto dat voorschrijft.

Thee of pizza pluk wandelingen

Een activiteit die nog in ontwikkeling is zijn de pluk wandelingen. Omdat we goede ruimtes hebben om met een groep thee te drinken of in de zomer pizza te bakken willen we die gebruiken om onder andere voor de wat jongere doelgroep een interessante en leerzame activiteit te ontwikkelen. Tijdens een wandeling in het Robijnsbos plukken we eetbare planten voor op de pizza of voor in de thee en aan het einde van de wandeling mogen de deelnemers dan ook daadwerkelijk de pizza maken in onze pizzaoven of thee maken en opdrinken met wat lekkers. Ook hier denken we weer aan een groeps grootte van 20-30, tijdens de Dutch Foodweek van Oktober 2023 gaan we ons eerste experiment doen.

Deze lijst kan op termijn uitgebreid worden met andere zaken. Er zijn bijvoorbeeld al meerdere instanties geweest die interesse hebben getoond in het uitvoeren van vrijwilligerswerk in het Robijnsbos, maar tot nu toe nog verkennende gesprekken. Nieuwe activiteiten moeten altijd de doelstellingen van het Robijnsbos ondersteunen en we hebben graag overleg met de Gemeente Altena, Altenatuur, Brabants Landschap e.d. om eventueel nieuwe initiatieven toe te voegen.

6. High level planning

- Zomer 2022: Eerste plan maken
- Herfst 2022: Vergunning aanvraag bij de relevante instanties en subsidieaanvraag doen.
- Herfst/Winter 2022/23: Detail plan maken voedselbossen, detail financiële planning en eco-lodges
- Zomer/Herfst 2023: Aanleg en bouw, mits vergunningen rond zijn.
- Herfst/Winter 2023: Planten van de bomen.

7. Wie zijn we?

Anneke Keller (1970) is momenteel auteur en interim manager. Ze zat tot voor kort in de directie van Wehkamp sinds januari 2021 als Chief Technology Officer (CTO). Ook is ze lid van de Raad van Toezicht van het Wereld Natuur Fonds (WWF) en is ze lid van de Raad van Commissarissen van BrandMR. Ze werkte in het verleden onder meer voor bedrijven als KPN, TomTom, Coolblue en als hoofd van de Jumbo Tech Campus. Zij bekostigde haar studie Industrieel Ontwerpen met het bouwen van websites met haar eigen bedrijf en heeft ook daarna altijd gewerkt in de IT-branche. Ook heeft ze in haar studententijd met een aantal medestudenten de partij STIP opgericht, Studenten Techniek in Politiek, nu de grootste politieke partij in Delft. In 1993 en 1994 is Anneke gemeenteraadslid geweest in Delft.

Ianus Keller (1970) is docent op de faculteit Industrial Design Engineering aan de Universiteit van Delft, waar hij ook in 2005 cum laude is gepromoveerd. Hij heeft in het verleden onder meer gewerkt als product ontwerper bij Landmark Design & Technology, bij het webbureau Virtual Affairs op de TU Eindhoven en de Willem de Kooning Academy. Vanaf 2004 doet Ianus ook opdrachten binnen zijn eigen bedrijf FIO als Researcher en Designer.

Ianus en Anneke zijn getrouwd en hebben 3 kinderen, Kris (1999), Boris (2001) en Liz (2009).

Wijnand Veth (1970) initiatiefnemer en lid van de kopgroep Voedselbossen Altenatuur, klimaat burgemeester en voedselboswachter.

Geboren in Australië en in 1974 met mijn ouders in Almkerk komen wonen op misschien wel het mooiste plekje langs de Alm waar ik opgroeide in een grote moestuin met boomgaard. Op zaterdag werkte ik bij Jan Burghout (hoveniersbedrijf/tuincentrum) en leerde daar ook veel over planten en tuinen. Na de LTS ging ik naar de MTS (Middelbare Tuinbouw School), waar ik weer veel leerde over bloemen en groente teelten.

De intensieve teelten met veel gebruik van fossiele brandstoffen, pesticiden en kunstmest,

spraken mij niet aan en daardoor ben ik weer de technische kant op gegaan. Toch bleef groen en natuur mij altijd boeien en bleef ik o.a. actief voor de Weidevogelvereniging, inmiddels al 15 jaar. Hierdoor werd ik als gebiedskenner weer betrokken bij het Partridge project “de oude Doorn”. Zo bouwde ik mijn netwerk verder uit binnen Altenatuur, Brabantslandschap en bij de boeren zelf.

Ik zag steeds meer de problemen en uitdagingen waar de boeren, maar vooral het land en de natuur mee worstelen. In 2017 kwam ik in aanraking met het fenomeen “voedselbossen” en raakte ik er steeds meer door gefascineerd. Voedselbossen kunnen een grote bijdrage leveren aan de vele integrale uitdagingen, waar we als mensheid voor staan. Ik ben mezelf gaan onderwijzen door o.a. cursussen, excursie en webinars. En sinds 2021 zijn we een nieuwe werkgroep gestart binnen Altenatuur, waarmee we proberen landeigenaren te inspireren, motiveren en activeren, om ook echt aan de slag te gaan met het aanleggen van voedselbossen en eetbare structuren.

Het eerste resultaat is dit plan!

Ik hoop dan ook dat er de komende jaren nog veel projecten zullen volgen en dat er ook medewerking is om de noodzakelijke versnelling van vergroening door te zetten in onze gemeente. Ik blijf mezelf inzetten voor voedselbossenaltena@gmail.com en natuurlijk om van het prachtige project “Kamperen bij de Voedselbosboer” van de Fam. Keller een succes te maken.